1939 ий
15
ЯНВАРЬ
№ 5 (504)
Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден горком орган

Населений переписьым образцово эртараш

Правительствын решенийышт почеш, кок кече гыч путырак важный исторический значенийан населений всесоюзный перепись тӱҥалеш. Советский Союзышто илыше калык-шамыч тиде кечым моткоч интересоватлен вашлийыт. Нуно сай палат: шушаш перепись чумыр калыкын пашаже да калык интерес верч эртаралтеш. Населений всесоюзный перепись Советский Союзын калык озанлыкшым, обороноспособностьшым пентгыдемдаш полша.

Всесоюзный населений переписьым эртараш мемнан республикыште 1900 еҥым счетчиклан, контролерлан ойрымо да утвердитлыме. Нуын кокла гыч 35 процентше комсомолец-шамыч улыт. Мутат уке, тиде кугу политический значенийан пашам организоватлыме ден эртармаште комсомолец да рвезе интеллигент-шамыч ик ончыл верым налын шогышаш улыт. Кызыт нунылан путырак ответственный задача пуалтын.

Населений всесоюзный переписьын важный значенийым ушымыж шотыш налын, ВКП(б) Центральный Комитет ден СССР Совнарком чыла партийный ден советский организаций-шамычлан, партийный ден беспартийный большевик-шамычлан да Советский Союзын граждан-шамычлан обращенийым луктыныт. Тиде обращений партийный ден советский организаций-шамычым веле огыл, комсомольский организаций-шамычымат перепись пашам организоватлыме ден эртармаште шкеныштын авангардный рольыштым ончыкташ требоватла. Тыге комсомольский организаций-шамычат перепись пашаен-шамычлан чыла семын полшен шогаш да населений переписьым образцово эртараш обязан улыт.

Верла гыч пурышо увер-шамыч населений переписьлан ямдылалтмаште шуко комсомолец-шамычын калык коклаште массовый агитационный пашам моштен организоватлымышт нерген ойлат. Нуно тиде пашаште шке инициативыштым ончыктат. Теве Петровский ял советыште (Морко район) комсомолец-шамыч Зимин, Корольков, Зимина всесоюзный перепись нерген колхозник-шамычым чумырен ятыр гана беседым эртареныт. Адак Ермучаш ял советыштат (Параньга район) комсомолец-шамыч Гусев, Гордеев, Богданов населений перепись верген умылтараш кружокым организоватленыт. Кызыт тиде ял советлаште колхозник-шамыч населений переписьын значенийжым раш умленыт. Тыгай фактым республика мучко шуко ончыкташ лиеш.

Но комсомолец-шамыч коклаште нерадивый-шамычат улыт. Нуно тиде политический значенийан паша деч шылын коштыт. Теве Чодра-Марий комсомольский организацийыште (Йошкар-Ола район) Кардаков, Ляждӱр ял советыште (Кужеҥер район) избач комсомолец Куклин населений перепись пашам организоватлыме шотышто йӧршеш нимом ыштен огытыл. Чыжым нуно перепись нерген эре кычкырат, тыге шуко болтатат да шагал ыштат. Тыгай нерадивый комсомолец-шамыч шотышто районный организаций-шамычлан организационный выводым ыштыде кодман огыл.

Умлаш кӱлеш, населений всесоюзный перепись комсомолын кровный пашаже. Кызыт переписьлан ямдылалтмаште эн решающий кече-шамыч кодыныт. Тиде кок кечыште учетчик ден инструктор-шамыч шкеныштын ямдылалт шумыштым пеш сайын терген налаш обязан улыт. Тыге населений всесоюзный переписьым нимогай пропуск да брак деч посна образцово эртараш кӱлеш.

Косолоп кыдалаш школын отличник-шамычше.
Снимкыште: (шола гыч пурлашке, ончыл рядыште)—Попова Таня, Соколов Александр; (кокымшо рядыште)—Шестоперов Николай, Мосунов Георгий, Решетов Александр.

Трудовой книжка-шамычым заполнятлыме нерген

Йодмаш-шамыч пурымылан лийын ВЦСПС трудовой книжкам заполнятлыме ден кылдалтше посна вопрос-шамыч шотышто тыгай умылтарымашым пуэн:

1. 7 ияш средний школым, рабфакым, вузыш ямдылыме курсым тунем пытарыше еҥ-шамычлан „Образований" графаште средний манын палемдалтеш.

2. Высший образованийым налын шуктыдымо еҥ-шамыч шотышто „Образований" графаште пытарен шуктыдымо высший образований манын возалтеш.

3. Йошкар Армийыште служитлымаш „Паша нерген сведений-шамыч" разделеш посна строка ден палемдалтеш: „Йошкар Армийыште тынар ийым служитлен".

Трудовой книжка пуэден пытарыме сроким шуйымо нерген

Трудовой книжкам чын заполнитлышашым обеспечитлышашлан да тиде пашашке вашкымашым корандышашлан, ССР Союз Совнарком предприятий ден учреждений-лаште Трудовой книжка пуэден пытарыме сроким тений 25 январь марте шуяш пунчалын.

„Красная Звезда" газетын 15 ийже

12 январыште ССР Оборона Калык Комиссариатын центральный органже „Красная Звезда" газетын 15 ийже палемдалтын.

Москвасе Йошкар Армий Центральный Пӧртыштӧ газетын юбилейже лӱмеш торжественный заседаний лийын. Заседанийыште московский гарнизон частьшамычын, оборона наркомат управлений-шамычын, военный академий ден училище-шамычын да столицысе общественный организаций-шамычын представительышт лийыныт.

„Красная Звезда" газетын 15 ийже нерген доклад ден газетын ответственный редакторжо бригадный комиссар Баранов йолташ выступатлен.

Доклад деч вара выступатлыше-шамыч Пашазе-Кресаньык Йошкар Армийын боевой газетшым шокшын саламленыт.

Советский летчик-шамычын Международный рекордышт

Международный Авиационный Федерацийын (ФАИ) 7 январыште лийше пленумыштыжо Советский Союз летчик-шамычын 1938 ийыште ыштыме 30 международный рекордыштым утвердитлыме.

У ВИИ ДЕН ТУНЕМАШ ТӰҤАЛЫНА

Школлаште теле каникул эртыш, немше-шамыч веселан, сайын канен вий ден тунемаш школыш толыч. Пылан йоча-шамыч куанымышт ден каникул жапыште кузе канымыштым, кузе жапым эртарымыштым да ончыкыжым кузе тунемаш тӱҥалмышт нерген вашваш кутыркалат, шыргыжыт.

Теве Руя-сола тӱҥалтыш школышто тунемше Н. Ягодаров кузе тунеммыже да каникулым сайын эртармыже нерген ойла:

— Мый,—манеш тудо,—первый ден кокымшо чырыкым чыла предмет денат „отлично" да „хорошо отметка ден тунемым. Каникулым первый кече гычак сайын эртараш тӱҥальым. Ече, коньки ден мунчалтен жапым эртарышым. Ноййшо ушым сайын кандарышым да 3-шо чырыкымат „отлично" да „хорошо" отметка ден тунемаш тӱҥалам, — манын ойла.

Тыгак Вес-шӱргӧ пелэ кыдалаш школышто (Морко район) тунемше-шамыч А. Тимофеев, Н. Иванов да молат каникулым веселан эртарышт. Ече ден походым, тӱрлӧ модышым организоватленыт, тулеч молымат. Ынде нунат у вий ден сайын тунемаш пижыч.

Шокшем ден Кой-сола пелэ кыдалаш школлаштат (Шернур район) тунемше-шамыч моло деч начар огыл каненыт. Каныме жапыште постановкым, куанызме касым, шахматный турнирым организоватленыт ыле. Каникулым моло гаяк эртареныт.

Пытартышлан Куяр пионерский лагерь нергенат ойлыде кодаш огеш лий. Тушто республикысе школла гыч отличникшамыч каненыт. Чылаже 87 пионер-школьник лийын. Нуно пыштен кугу куанымаш ден жапым эртареныт.

Кызыт тунемше-шамыч культурно канымыштым ончыктен, у вийым пыштен тунемаш тӱҥалаш шкеныштын ончылан задачым шындат.

Вузлаште ВЛКСМ членыш пуртымо порядок

ВЛКСМ ЦК высший учебный заведенийлаште студент-шамычым ВЛКСМ членыш пуртымо порядок нерген решенийым приниматлен.

Вузлаште, кушто факультетский комсомольский организаций 300 еҥ утла шотлалтеш, тыгак кушто академический занятий смена ден эртаралтеш, тушто ВЛКСМ членыш да кандидатыш курсовой комсомольский погынымашеш пурташ разрешитлыме. Предварительно пуртымо нерген материал ВЛКСМ факультетский организаций бюроэш тергалтеш.

Курсовой комсомольский погынымашын прием нерген решенийжым общевузовский комитет да ВЛКСМ райком утверждатлат.

Ленинский кече вашеш

Таганрог оласе предприятий ден клублаште революцийын великий гениийже Владимир Ильич Ленинын илышыже ден пашаже нерген доклад ден беседа эртаралтыт, Ленин нерген художественный литературым йӱкын лудмаш организоватлалтеш.

Ленинский кечылан партийный просвещений Пӧртыштӧ, оласе да заводской библиотеклаште выставка почылтеш. Кинотеатрлаште „Ленин в октябре", „Человек с ружьем", „Великое зарево" фильм-шамыч адак уэш ончыктылтыт.

17 январыште населений всесоюзный перепись тӱҥалеш

Кумышто населений всесоюзный перепись тӱҥалеш

Петровский ял совет ...ыштӧ (Морко район) ...ш перепись нерген коклаште умландарымаш пашам начар огыл ... Агитатор-шамычат пашаштым честно ыштен шогат.

Теве „Йошкар май" колхозышто агитатор Корольков Василий 5 занятийым, „Рабочий" колхозышто агитатор-шамыч Зимин ден Иванов 5 гана гыч, „17-й партс'езд" колхозышто—Зимина да „Строитель" колхозышто — Шалагин 3 гана гыч, „Смена" колхозышто Строкин ден Трушкова 4 гана гыч эртареныт. Нине йолташ-шамыч переписьым образцово эртарыш верч кучедалыт.

Морко ял совет кӧргыштӧ гын чылт вес сӱрет коеш. Буденный лӱмеш колхозышто перепись нерген ик беседымат, докладымат эртарыме огыл. Агитатор Мушков перепись нерген колхозник-шамычлан умландараш „жапым огеш му".

Морко ял советысе моло колхозлаштат агитатор-шамыч пашам начарын ыштат. ВЛКСМ райком переписьлан ямдылалтме шотышто агитаторлан ойрымо посна комсомолец-шамычын кузе пашам ыштымыштым ок шинче.

Павлов.

САЙЫН ЭРТАРЕНА

„Ударник" колхозышто (Морко район) агитаторлан А. Иванов йолташ ышта. Тудо населений перепись нерген умландарымашым мошто организоватлен. Колхозник-шамыч перепись нерген беседым кольшташ шке жапыштыже коштыт. Колхозник-шамыч тыге ойлат: ме 1939 ийсе населений переписьым образцово эртарена манын.

Яковлев И.

* * *

„Ермучаш" колхоз пеленсе комсомольский организацийыште комсомолец-шамыч (Параньга район) колхозник - шамыч коклаште умылтарымашым сайын организоватлен̆ыт. Теве В. Гордеев, П. Гусев да Д. Богданов йолташ-шамыч колхозник-шамыч деке миен населений переписьын значенийже нерген беседым эртарат. Тиддеч посна переписной лист ден ознакомитлат. Колхозник - шамыч беседым куанен кольштыт.

Гордеев В. И.

Авамлан умландарышым

Населений всесоюзный перепись нерген мемнан Кужмарий пелэ кыдалаш школышто (Ронго район) туныктышо-шамыч млання эреак умландарен шогат. Тидын мӧҥгӧ тунемше-шамычат мӧҥгыштышт ачааваштлан умландарат.

Шукерте огыл мыят авамлан перепись нерген умландарышым. Кызыт тудо перепись нерген сайын шинча. „Перепись кечын кажне вопрослан мый чын вашмутым пуэн кертам"—манеш авам.

Ягодаров Наум.

Республиканский детский спартакиадыште 1000 да 1500 метрыш коньки ден куржмаште первый верым налше И. И. Красиислов йолташ.

Пропагандист лӱмжым паша ден сула

Политучебым саемдымаште пропагандистын рольжо кугу. Тидым пропагандист С. Никитин йолташ умлен. Тудо политучеба пашам сайын организоватлен. Занятийыш сайын ямдылалтын толеш да учебный пособийым: картым, глобусым, диаграммым кучылтеш. Сандене „Родина" колхоз пеленсе комсомольский организацийын членшамычше тудым моктат. Проработатлыме теме ден живой беседым эртара. Вара вес занятийыште эртарышаш теме ден лекцийым ышта.

Тидын дене слушательшамычын кугун интересоватлат, занятийыш эре ямдылалтын коштат.

З. Речкин.

Агротехкружокым организоватлыме

Ронго. „Ким" колхозышто шукерте огыл агротехкружокым организоватлыме. Тушко колхозник-шамыч кокла гыч 52 еҥ возалтын. Кружокым С. Орехов йолташ вуйлата.

Н. Бердников.

Фельдшерско-акушерский школым тазаҥдыман

Марийский республикысе шемер-шамыч Йошкар Ола фельдшерско - акушерский школ деч у медицинский специалист - шамычым вучат. Марийский фельдшерско - акушерский школ идейно выдержанный, политически развитый, морально ямдар специалистшамычым туныктен лукшаш. Школышто орудоватлыше калык тушман-шамыч Ивайкин, Садовин да молат тиде пашам кӱрлаш тыршеныт. Нуно тунемше-шамыч коклаште феодально-крепостнический пережиткым насаждатлаш, учебно - воспитательный пашан политический содержанийжым искажатлаш да кушкын шушо самырык тукымым калечитлаш тӧченыт. Но нуно тидым ыштен ышт керт, нуным разоблачитлыме.

Калык тушман - шамычын вражеский пашан последствийжым йӧршеш пытарымашке да школышто большевистский порядкым ыштымашке угыч сайлыме комсомольский комитет, профком да дирекций пӱтынь преподаватель ден тунемше-шамыч коллективым да комсомольский организацийым мобилизоватлышаш улыт ыле. Туге гынат тыге лийын огыл.

Комсомольский комитетын членже Овчинников,ожнысо секретарь Журавлев да Едалов чӱчкыдын йӱын коштыныт да кызытат йӱмыштым чарен огытыл. Теве Октябрь пайрем годым школ дирекций тунемше-шамычлан йӱаш 50 теҥге оксам пуэн. Школышто дисциплиным пудыргылыныт. Нуно самокритикым ишен шогеныт. Журавлев ден Овчинников тунемше-шамычлан тӱрлӧ прозвищым пуэден, игылтын коштыт.

ВЛКСМ комитет ден тудын ожнысо секретарьже Журавлев комсомольский организацийым калык тушман-шамычын эргышт да ӱдырышт ден шӱкандаш тыршеныт. Тыге Журавлев поп ӱдыр Фаворскихлан да молыланат комсомолыш пураш рекомендацийым пуэден. Комсомолышто кызытат репрессированный еҥын эргыже Дубров шога. Дубров ӱдыр-шамыч дек феодально - крепостнический отношенийым кудалтен огыл, ӱдыр-шамычлан похабный серышым возгала.

Фельдшерско - акушерский школышто учебно-воспитательный паша кӱрылтыштӧ. Тунемше-шамыч коклаште тачеке чылан ик отличникат уке.

ВКП(б) историй краткий курсым шуко студент самостоятельно тунемыт. Но ВЛКСМ комитет тиде шотышто нунылан йӧршеш полшымашыже уке. Лекций, доклад, беседа огыт эртаралт.

Каласаш кӱлеш, Наркомздрав пеленсе первичный парторганизаций фельдшерско-акушерский школыш вниманийым йӧршеш ойрен огыл. Тиде школышто тыгай ситыдымаш-шамыч лиймылан первояк Наркомздрав пеленсе парторганизаций ден ВЛКСМ горком ответственно улыт.

Кызыт фельдшерско-акушерский школын ВЛКСМ комитетым уэмдыме. Туге гынат, морально разложитлалтше, учебным дезорганизоватлыше да ВЛКСМ организацийым поп, кулак да репрессированный еҥ-шамычын игшывышт ден шӱкандаш тыршыше Журавлев ден Овчинниковлан да Дубровлан пытырак изи наказанийым пумо.

М. С.

Населений перепись да антирелигиозный паша

1939 ий 17 январыште тӱҥалшаш населений всесоюзный перепись всенародный учетын пеш кӱлешан да составной ужашыже лиеш. Мемнан элысе населений переписьын задачыже—мемнан элыште социалистический озанлыкым планироватлаш, шемер калыкын материальный да культурный уровеньжым умбакыжымат вӧлташ материалым пумаш улеш.

Кугыжан годсо Россий населений переписьым ик гана гына—1897 ийыште эртарен. Тунамсе переписьын материал - шамычше кугыжан Российыште невежествым, кӱчызыланымашым, религиозный мракобесийым ончыктат.

1897 ийсе переписьын данный-шамычше почеш тыге коеш: тошто Российыште учитель 79 тӱжем, инженер 5 тӱжем да 16.959 врач улмашын, а церковник-шамыч гын 295 тӱжем еҥ да 13.095 еҥ тӱрлӧ знахарь-шамыч шотлалтыныт Москва олаште гына 7638 еҥ религиозный культын служительышт лийыныт, а учитель да врач-шамыч гын пелыж нарат лийын огытыл. Тыжеч пале, религиозный культ ден черке-шамыч шемер массым эксплоатироватлымаште кугыжан правительствын главный оружийже лийыныт.

Великий Октябрьский Социалистический революций капитализмын устойжым йӧ шеш шалатен, религиозный мракобесийлан сокрушительный ударым ыштен.

Советский властьын 21 ий жапыштыже, сталинский пятилетка шамыч жапыште мемнан родинан чурийже йӧршеш вашталтын. Советский эл передовой техникан да культурный элыш савырнен.

Советский Союзышто 250 тӱжем наре учитель, 100 тӱжем утла врач шотлалтеш. Шушаш перепись социализмын сеҥымашыжым палемдыше точный материал-шамычым пуа.

Советский государство переписьым (всеобщийым да олмым) 1920 да 1923 ийлаште, всесоюзный переписьым 1926 ийыште эртарен. 1937 ийыште всесоюзный перепись кокымшо гана эртаралтын ыле. Но калык озанлык учет органлаште орудоватлыше калык тушман-шамыч тиде переписьым кӱрлаш да путаташ тыршеныт. Теве Кызык-Марий район Архипкино селаште церковник да сектант-шамыч колхозник - шамычым—„перепись листыш возалтше-шамычым колхоз гыч луктедаш тӱҥалыт"—манын лӱдыктеныт, перепись деч кораҥдаш тыршеныт. Горьковский область Пильненский районышто сектант да церковник - шамыч верующий колхозник-шамычым — „переписьым эртыше шамычлан антихрист печатьым шындылыт", — манын лӱдыктылыныт. Колхозник-шамычлан сайын умландарыме почеш гына нуно умленыт.

Церковник, сектант да эше шылын кодшо калык тушман-шамыч шушаш населений переписьлан ат чаракым шындылаш, переписьым кӱрлашаш верч тыршаш тӱҥалыт. Посна районлаште да Йошкар Ола пытыт церковник да сектант-шамыч перепись ваштареш агитацийым колтылыт. Садлан перепись марте кодшо кечылаште перепись нерген калыклан умылтарымаш пашам эше виянгдыман.

Кажне переписной участкыште ыштыше агитатор-шамыч, СВБ организаций, политпросвет учреждений да комсомолец - шамычын задачышт—верующий калык коклаште массовый пашам кумдан организоватлыман, беседым, докладым, йӱкын лудмашым, художественный постановкым организоватлаш кӱлеш да тиде шотышто пырдыж газетым использоватлыман.

Верующий шемер - шамычлан населений переписьын политический, экономический да культурный значенийже нерген умылтарыман.

Кажне СВБ ячейка, СВБ районный совет населений переписьым образцово эртарышлан кугун полшышаш улыт, калык тушман церковник да сектант шамычын происквыштым разоблачитлаш полшышаш улыт.

К. Радайкин.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

МУРАЛТЕ, ТАҤЕМ

Муралте ший онгыр гай йонгын,
Шарналын кеҥеж пагытнам.
Кузе меже олыкыш коктын
Пырля ошкылална тунам.

Муралте, кузе балалайкын
Ший воштыржо мурыш шыман.
Ужар сывын олык ӱмбачын
Кеҥеж кече вӱчкыш мемнам.

Муралте, кузе таҥасалын
Ме солышна шудым пырля;
Кузе опгышна ме каваным
Да тӧрлышна ялт ӱдырла.

Муралте эн чапле муретым
Кузе ончышна ме пасум;
Уржа ден шыдаҥге ик семын
Той вуйыштым савышт арун.

Муралте, кузе тӱредмаште
Эн ончыко лектыч сеҥен.
Колхозын почетный онаште
Волгалте лӱметше, таҥем.

Муралте, кузе тые с'ездыш—
Москвашке мнен коштынат.
Великий вождь Сталин дек
Кремльыш
Уна гай ужаш пуренат.

Муралте, могай кумыл дене
Ончальыч сӧралэ Москвам.
Пеш чапле метро ден кастене
Киношко кудальыч тунам.

Муралте ший онгыр гай йонгын,
Кузе тые кызыт илет.
Шарналын кеҥеж умыр водым
Кузе шӱмбелетым вучет.

В. Рожкин.

Йошкар-Ола, январь, 1939 ий.

ВАЛЕРИЙ ЧКАЛОВЛАН

Але волгыдо шинчамже вудакангын?
Але пылыш вожылдегеч шойыштеш мылам?
Мом гын шижын шӱм пыртка тынар вияҥын?
Мом гын шижын
логар аҥыш кӱзыш кочо комыля?
Неужели тудын шолшо вӱржӧ йӱкшыш?
Неужели сеҥыш йӱштӧ колымаш?
Але чынак огына кол
тудын нежыл йӱкшым?
Неужели, чын мо—
кузерак умлаш?
Да, колен.
Богатырский вийжым,
весела чурийжым огына уж больше нигунам.
Мланде мучко йӱштӧ,
асфалт семын, вакшын ийжым,
телеграфный проводеш орлыкым пуна.
Миллионло кид ӱмбалне ийын Чкалов.
Шӱм кылым кӱрлшашла ныргыжын Шопен.
Пӧрышаҥше площадь мучко йымыш калык.
Жапшан тӱнӧ лывырге капем.
Эй, салют!
Тый клятва семын, шергылт!
Эй, эфир!
Онганыметым ончыкто тыят!
Таче калык-шамыч славный эргым—
знаменитый Чкаловым тоят.
Таче эрыкан тӱня ӱмбалне
исполин пытартыш корнежым ышта.
Тудо колыш кормыштен штурвалым—
шкенжын мужествыжым ончыктыш тыштат.
Чкалов!
Первой почыч легендарный рейсым
кок материкым
вашла ӱшталтен.
Самолетын шулдыреш
прогрессым
полюс гочын
тушко кертыч намиен.
Кузе огеш пыте
кайык комбо корно,
тугак тыйын рейсет—
курымаш!
Тыйын илыш—
кредалмаш упорнын,
тыйын йӱк—
тӱжем моторын мурымаш.
Если, самурай,
кочнет советский киндым,
локтылнет гын йонгыдо южнам,—
ме тунам тӱжем дене
штурвалыш шинчын
Чкалов семын кырена тендам.
Тек эртат
ий шамыч оралалтын
шуко рейсым мланде мучко шӱдырен.
Мый эре ужам великий катафалкым,
шӱлыкаҥше площадьым мый шарнем эре!

Казаков Миклай.

1938 ий, декабрь. Йошкар-Ола.

СОВЕТСКИЙ КАЛЫК СТАЛИН ДЕН ПЫРЛЯ

Кредалын вӱр ден налме у элна
Кажне кечын пелед тӱзлана.
Илышнаже сае чылалан,
Илышнаже мотор, пиалан.

Сталин лӱм чыла крепостьым сеҥа,
Сталин лӱм эн мӱндыркӧ чоҥештта.
Кечыжат шокшыж дене пырля,
Сталин, оетым мӱндыркӧ наҥгая.

Сталин лӱм ден илышна саемеш,
Сталин лӱм ден у стахановец
кушкеш.
Сталин лӱм ден чыла йӧсӧ
сеҥалтеш,
Сталин лӱм ден мурына йонгал-
теш.

Муренат, куштенат моштена.
Ме улан да мотор илена.
Советский калык Сталин ден
пырля
Чыла нелым сеҥен да сеҥа.

С. А. Вишневский.

КОЛХОЗНЫЙ МУРО-ШАМЫЧ

Окнаште роза могай чевер,
Кӧ чыта гын ончалде?
Мемнан илыш могай мотор,
Кӧ чыта гын мурыде?

Маке вует—чеверет,
Пакчам сӧрастара огыл мо?
Весела рвезе илышет,
Эрык элыште огыл мо?

Окна ончыл олмапужо
Лай мардеж ден лӱнгалтеш.
„Чобык" колхозын стахановкыжо
Мыйым ушыштем пӧрдеш.

Мемнан каныме вернаже
Сад пакчаже огыл мо?
Йӧраталме таҥемже
Комбайнерка огыл мо?

Кечын-кечын вучалам
Чевер шошын толмыжым.
Кечын-кечын вучалам
Таҥем тунем толмыжым.

Эх, йолташем, чеверем,
Шошо мӧр пеледышем,
Мыят мурем йывыртен,
Тыйын налме пӧлек ден.

Поген Май Веню.

У-Тор'ял район гыч.

КОЛХОЗНЫЙ МУРО-ШАМЫЧ

Гармонетым сай шокталте,
Йӱкшӧ лекше онгырла.
У муретым чот муралте,
Кызыт илыш весела.

Иумем шуэш, вӱдым ом йӱ,
Чевер олмам пурлалам.
Жапем уло, яра ок йом,
Лудаш, возаш тунемам.

Поген Марьин Миша.

* * *

Айда йолташ, таҥ тошкалын,
Колхоз пашаш лектына.
Кумыл нӧлтын, воштылалын
Ме таҥасен ыштена.

Поген М. Элнетын.

Возаш тӱҥалше-шамыч ден редакций-шамычын пашашт

Мемнан республика мучко талантан рвезе-шамыч шуко улыт. Нуно литератур пашашке шке вийыштым пыштен, шкеныштын моштымыштым ончыктынешт. Нуно кушнешт. Но нунылан нигушко мнен вигерташ, нигӧ деч полышым йодаш. Республиканский ден верласе газет редакций-шамыч литературный молодежым куштымо шотышто парня ден парнямат ваш тӱкалтен огытыл, рвезе-шамычлан кӱлеш указанийым пумо олмеш, южо редакций-шамыч „ме литературышто нимат огына пале, возымыдам печетлаш огына тошт",—манын корангыт. Тыге ончымаш литератур кушмашым пеш кугун чаракла. Южо редакций-шамычын ответственностьыштым палыдымым ончыкта. Редакций-шамыч возаш тӱҥалше-шамычлан конкретный полышым (консультаций гоч, литкружокым организоватлен) пуаш обязан улыт.

Республика мучко улшо литератур вийым организоватлен шогымаш лушкыдо. 1938 ийыште сайлыме литгруппа тушко калык тушман кашак логалме ден да литгруппылан кӱлеш полыш уке ден шаланен. Чын, кызыт литературный молодежым чумырымо, куштымо пашам „Пиалан илыш" альманах тӱҥалын. Но тиде писатель-шамыч ончылно шогышо тачысе задача ден таҥастарымаште путырак шагал. Мутат уке, ончыкыжо калык коклаce талант-шамычым кычалме, нӧлтымӧ шотышто пашам руалынак весемдыман. Альманахлан, тугак редакций-шамычлан вий шутымо семын творческий полышым пуэн шогашышт кӱлеш. Тиде нунын ик тӱҥ пашашт лийшаш.

Рвезе-шамычын возымаштышт мо вара ок сите? Литературный культурым шагал палымаш да южо годым палаш тыршыдымаш, общественный илышым куакшын палымаш — теве литературный молодежын творчествыштыже эн тӱҥ ситыдымаш.

Ойлыманат огыл, возаш тӱҥалше-шамыч печатлалтше произведений ӱмбалан тунемыт. Тышечын—печатлыме продукцийын идеологический выдержанный, культура ден йылме шотышто образцово лийшашыже пеш раш. Посна автор-шамыч (Макс Майн, молат) шке продукцийыштым „айда-лийже" „нӧштылыт". Вет печатлалтше продукцийым тӱжем ден рвезе-шамыч лудыт, тушто поэзийым кычалыт. Но халтура литератур деке чыла интересыштым, кумылыштым пуштеш, йӧршеш йоҥылыш корныш—литератур пашам куштылгын ончымашке шӱкалеш. Садлан редакций-шамычлан халтурым нимо семынат печатлыман огыл.

Ме таче „Рвезе Коммунист" редакцийышке пурышо литературный материал-шамычым, утларакшым стих-шамычым, ончен лекмек, икмыняр шонымашнам каласена.

Поэзий—сложный, пеш кугу тыршымашым йодшо паша. Вет поэзийыште тыге манме гына шагал:

„Куандарыше, кумдан ты шаралтше элемым
Заводшо ден фабрик, олала тӱзен"..
(Очетов—„Пиалан элем")

але:

„Мемнан элна пешак кумда,
Иырым-йырже опкын тӱча.
Умшам карен оршо пийла,
Ончат мемнан эл векыла".
(Юшков—„Мый, красный пограничник".)

эше весе:

„Бригадир вет изамже
Кугу стройкышто,
Ачиемже колхозышто
Честный стахановец"
(Васильев—„Сталин нерген муро".)

Белинский манмыла, „поэт не должен доказывать, а должен показывать". Мемнан завод, фабрик, олала шуко улмым поэзийыште тыге каласыме путырак шагал. Поэт кажне событийым, кажне фактым образно, човеш пижшын ончыктыжо. Тудын возымым лудмеке кажне еҥын шӱмжӧ талынрак пырткыже, у элна верч кумылжо кӱшкырак нӧлталтше да тушман ӱмбак законный ненавистьым лукшо.

Возышо рвезе-шамыч темым сай налын моштат, нуно шкежат Октябрь деч вара шочын - кушкыныт. Нуно мемнан замечательный илышнам ончыктынешт. Тиде пеш сай, моктышаш паша. Но тиде але чыла огыл. Мемнан социалистический обществыште еҥым мастарлык ден, продукций пумо ден аклат. Садлан кӧра, возышо-шамычлан кӱкшӧ качестван, тушман кашакым йӧршеш куклаш полшышо, сылне произведений-шамычым пуаш тыршыман.

Тидлан вара мом ыштыман? Эн первояк наук-шамычын наукым—большевизмым келгын пален налман.

Если инженер—электрик электричествын чыла законжым, теорийжым пален ок нал гын, тудым шке пашаштыже кучылт ок мошто гын, тудо исыр пеледыш лийын колеш. Тугак писатель, поэтат. Если илышын чыла сложностьшым палаш ок тырше гын, шкенжын культуржым, литературный техникшым келгын нӧлтен ок шого гын, фольклорын поянлыкшым пален налаш ок сталте гын, тыгай еҥ поэт лийын ок керт.

Рвезе-шамычын литературышко стремитлымыштым саламлаш кӱлеш. Но нучо але стихын кузе чоҥалтмыжымат (ритмым, рифмым, молымат) огыт пале, а моло сложность нерген ойлышашат уке. Садлан газет-шамычлан тидымат мондыман огыл.

Фольклор мланна чыла шотышто тат образецым ончыкта. Фольклор гыч калыкын сознанийже кузе вашталтмым, йылме пойымым, тӱрлӧ у прием ешаралтмым ужаш лиеш. Тидым возышо-шамычлан эре шекланен, тунем шогыман.

„Маке вует-чеверет
Пакчам сӧрастара огыл мо?
Весела рвезе илышет
Эрык элыштет огыл мо?"
„Кечын, кечын вучалам
Чевер шошын толмыжым.
Кечын, кечын вучалам
Таҥем тунем толмыжым".

Тыгай образец ӱмбалан (а нуно тӱжем ден улыт) возаш тӱҥалше рвезе-шамычлан эре тунемашышт кӱлеш. А редакций-шамычлан тиде пашам тӱрлӧ семын вияҥдаш полшыман.

Мемнан шонымаште литературный молодежь ден редакций-шамыч ончылно теве тыгай задача-шамыч таче шогат.

**Казаков Миклай,
Рожкин В.**

10

Оборонный пашам виянгдаш

Кодшо ий марте Марийский республикын осоавиахимовский организацийын руководствыштыжо оборонный пашам кӱрлаш тӧчышӧ ен-шамыч шогеныт. Осоавиахимын МАССР Центральный советыштыжат, тугак посна районный советлаштат шогышо руководитель-шамыч тӱрлӧ паша ден заниматленыт, но первичный осоавиахимовский организаций-шамычым пенгыдемдымашым да оборонный пашам лӱмынак мондышо лийыныт. Осоавиахимыште калык тушман-шамычын вражеский паша последствий пеш эркын пытаралтеш.

Осоавиахимын Йошкар-Ола советше „Ворошиловский стрелок" да ПВХО значкист-шамычым ямдылыме планым темен гынат, тидын ден тудым мокташ ок лий. Значкист-шамычым ямдылыме план учебный заведений да прокуратура ден „Марий Коммун" редакций пеленсе осоавиахимовский организаций-шамыч счетеш веле темын.

Прокуратура (председатель Громов йолташ) ден „Марий Коммун" (Лоскутов йолташ) пеленсе организацийлаште билетым вашталтымаш пытаралтын. Кружок-шамычат пашам сайын ыштен шогышт. А Маркинотрест, йоча больница да автогужтрест пеленсе первичный осоавиахимовский организаций-шамыч пашам йӧршеш ыштымашышт уке. Нине организаций-шамычын руководительышт Фирсов, Егорова да Дитрик йолташ-шамыч билетым вашталтымашымат пытарен огытыл. Икмаваш, нине „вуйлатыше-шамыч" бездействоватлат.

Кызыт пӱтынь Советский Союз мучко родинан патриот-шамычше шке йӧратыме родинаштлан тӱжем ден оборонный подарок-шамычым ямдылат. Мемнан республикыштат подарок-шамычым ямдылымаш кумдан шарлен. Туге гынат, осоавиахимовский организаций - шамыч оборонный подарок-шамычым ямдылымашым огыт возглавитле.

Осоавиахимовский организаций-шамычым пенгыдемдаш кӱлеш. МАССР осоавиахимовский организацийыште калык тушман-шамычын вражеский последствийыштым йӧршеш пытараш, родиналан чапле оборонный подарок-шамычым ямдылымашым вуйлаташ — кажне первичный осоавиахимовский да комсомольский организацийын первый задачышт.

Драгунов.

Республиканский детский спартакиадыште 100 да 150 метрыш коньки ден куржмаште рвезе ӱдыр кокла гыч ончыл верым налше Клавдия Архипова йолташ.

Паша нормым утыж ден темат

„Марий вий" колхозышто (Шернур район) йытывым тулышо посна комсомольский бригадым организоватлыме. Комсомольский бригада (Пиваршев Семен, Шабыкова Елена, Куракина Татьяна, Шабыков Алексей) кечаш нормым эре утыж ден тема.

5 январыште норма почеш 4—5 килограмм йытывым тулымо олмеш, бригада 4 час жапыште 10 килограмм мушым тулен луктын.

Ф. Шабыков.

Йошкар-Ола „Динамо" командын ик эн тале хоккеистше Бочкарев Станислав.

Фото М. Чуршуковын.

У осоавиахимовский организаций

Шернур. "Пятилетка" колхоз пелен у осоавиахимовский организацийым организоватлыме. Тушко 20 ен членыш пурен, нуно кызыт "Ворошиловский стрелок", ПВХО значок - шамычлан нормым сдатлаш пижыныт.

Осоавиахимовский член-шамыч Йошкар Армийын XXI ий темме юбилейжылан чыланат ныл оборонный значокан лияш мутым пуэныт. Осоавиахимовский организацийым И. Макаров йолташ вуйлата.

Л. СЕМЕНОВ.

КАПИТАЛИСТИЧЕСКИЙ ЭЛЛАШТЕ

Сан-Францискошто Том Муни лӱмеш митинг

Нью-Йорк гыч „Дейли уоркер" газетын увертарымыже почеш, Сан-Францискошто Том Муни лӱмеш организоватлыме митингыште 150 тӱжем ен лийын. Митингыште Том Муни выступатлен. Шагатат пелэ годым ойлымаштыже Том Муни демократийым аралаш да фашизм ваштареш кучедалашлан пашазе классым иктыш ушаш ӱжын.

Китайский войска-шамычын наступленийышт

11 январыште китайский командований Шаньси (Северный Китай) провинций гыч Хуанхе энгер гоч 60 тӱжем солдатым переброситлен. Переброситлыме войска-шамыч японский позицийыш вучыдымо наступленийым ыштеныт. Китаец-шамыч 100 километран фронт кутынек 32 километрлан ончыко каеныт да шуко олам налыныт.

Китайский войска-шамычын наступленийышт пешак вучыдымашан ыле, сандене японец-шамыч шуко военный материалым, тугак грузовик да танк-шамычым кышкен коденыт.

Японец-шамычын тылыштышт восстаний

Шанхай гыч „Синьвеньбао" газетын увертарымыже почеш, 6 январыште Ханькоушто „самооборона" манме отряд японец-шамыч ваштареш восстатлен. Тиде отрядым японец-шамыч ӧкымеш мобилизоватлыме китаец-шамыч гыч формироватленыт ыле. Восстатлыше-шамыч японский командирым пуштыныт да Ханькоу йырыште оперироватлыше партизанский отряд-шамыч дек ушненыт.

Испанийлан полыш

Барселонаште налме сведений-шамыч почеш, 1937 ий май гыч 1938 ий ноябрь марте США-ште тӱрлӧ организаций-шамыч республиканский Испанийлан 1916 тӱжем долларым погеныт.

Китайыште войнан талукат пелыже

Китайыште японский милитарист-шамычын военный действийым открыто тӱҥалмыштлан талукат пелэ эртен. Авантюрист-шамычын расчетышт тыгай ыле: Китайын севержым да югышым шупшын налаш, китайский войскам шалаташ да китайский калыкым пулвуй ӱмбак шогалташ.

Китайский калык японский захватчик-шамыч ончылан вуйжым сакен огыл, а родинаже верч кредалашлан элысе кӧргӧ виймым мобилизоватлаш тӱҥалын. Единый фронтым созлатлыме нерген китайский коммунистический партийын организоватлышан ӱжмашыжым Гоминдавын патриот-шамычше шуктал пижыч.

Интервент-шамыч ваштареш китайский калыкын талукат пелэ годсек войнаже гыч тыгай итог-шамычым ышташ лиеш.

Первый. Военный шотышто гына ончалаш гын, японский армий 28 китайский провинций гыч 9 (южныжым тӱрыснек, южыжын ужашыжым гына) налын кертын. Японец-шамыч важный политический да экономический центр-шамычым налын, эл кӧргыш пеш умбак пуреныт. Японец-шамыч Нанкиным да Ханькоум налыныт. Китайын востокыштыжо да югыштыжо китайский морской порт-шамыч кокла гыч вуно шукыжым налын шуктеныт, вине порт коклаште Шанхай ден Кантонат налалтыныт.

Но чыла нине успех-шамыч сенгымаш иллюзийым гына ыштеныт. Территорийым японец-шамыч поген наледеныт гынат, тиде вер-шамычым почешышт закрепитлен вигузеат кертын огытыл. Китайский правительствын данныйже тыгай: японец-шамыч налме 796 уезд гыч японец-шамычын контрольышт почеш управлений 59 уездыштыже гына; 489 уездылаште управленийым тӱрыснек центральный китайский правительствын доверенный енгышт вуйлатат, 248 уездылаште управлений-шамычын ужашыштышт центральный правительство контрольжо шукталтеш.

Японец-шамычым китайский населений, тушманым вашлийымыла, вашлийын. Нанкин районышто, Янцзы энгер мучко велэ налаш гынат, 200 тӱжем партизан действоватлат. Нанкиныш „марионеточный правительствыжын" чиновникышт шукыжо Шанхайыш куржыт: предатель-шамычым партизан-шамыч огыт чамане, тидым нуно палат. Но Шанхай лишват, северыште—Бейпин да Тяньцзин дене, югышто—Кантон дене партизан-шамыч действоватлат.

Японский армий организованный столкновенийым вашлийын; фронт 4 тӱжем мильыш утла шуйналтын. Фронт курыклан районыш утларак да утларак шарла, сандене захватчик-шамычын тылеч поснат нелэ положенийыштым эше утларак келгемда. Китайский армий оборона гыч ынде тушманым пытараш настойчиво тӱҥалын.

„Ме японец-шамычым эл кӧргыш умбак шупшынна, нунын войскаштым кумда вереш шалан ыштен шуктена, нунын ваштареш единый фронтым шогалтена. Ме японец-шамычын войнам писын пытарышаш стратегический планыштым шалатен улына да, теве тыге, тиде этапыште сраженийым выигратленна,"—войнан первый этапын итогшым Чан Кай-ши тыге характеризоватлен.

Кокымшо. Китайский калыкын политико - моральный состояниймже нигунамсе деч кӱшнӧ. Фронтлан китайский тыл шкенжым чамаҥыде полша. Война мучко 17 тылзе годсек 417 китайский населенный пункт ӱмбак японский авиаций 3.548 налетым ыштен. Тыге мирный житель-шамыч гыч 35157 ен пуштмо да 44.050 ен сусыртымо. Нине цифрлашке але шолдыра пунктлаште лийше йоммаш гына пурен.

Нине моткоч шуко жертва китайский калыкын воляжым кӱрлын огытыл. Йӧршеш вес семын, ончыкылык сенгымашлан ӱшанымаш нигунамсе деч чот кушкын, правительствым уло калык нигунамсе деч чот поддерживатла.

Кумшо. Воеватлыше элшамычын экономический положенийыштым финанс нерген тыгай данный-шамыч эн сайын ончыктат. 1939 ийын 1 январлан Китайын задолженностьшо 6 миллиард китайский доллар шотлалтеш, Японийын—18 млрд. иен. Война тӱҥалмек Китай 450 млн. американский долларашым заем-шамычым луктын. Японийын тиде жапыште заем-шамычше китайский заем-шамыч деч 4 гана шукырак.

Китайым аралымаш пенгыдемеш, тудын единствыже кушкеш, да китайский калык шкенжын окончательный сенгымашыжлан пенгыдын ӱшана.

„Правда" гыч кӱчыкын.

Отв. редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Иошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.

Упол. Главлита Мар. АССР А—9. Иошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.